

VIZIUNI COMPLEMENTARE

Anul 2021 a îmbogățit colecția debutanților pe tărâmul poeziei, girată simbolic de regretatul Alexandru Mușina, cu câteva plachete interesante de poeme. Colecția editurii Tracus Arte s-a extins, așadar, cu trei volume care au obținut girul juriului. Premiul „Alexandru Mușina” i-a revenit Ioanei Zenaida Rotariu*, cu volumul *Cei cinci ani de muțenie*, premiul „Budila Express” a fost câștigat de Alexandru Ciprian Bodog (încă needitat), iar premiul „Regele Dimineții” a fost acordat lui Rareș Călugăr* pentru volumul *Sanguinar*.

Universurile poetice ale acestor tineri debutanți sunt diverse, dar complementare, au în background reflecția acută asupra realității, filtrată organic de o conștiință matură, devenită expresie lirică prin care se oglindesc stări și reacții ale subiectului contemporan.

În *Cei cinci ani de muțenie* Ioana Zenaida Rotariu adoptă o tonalitate fermă, pe alocuri ironică și autoironică, în formule concise, care condensează memorări autobiografice, stări modulate de imersia în cotidianul monoton și trist, agasant și angoasant. Salvarea poetei stă tocmai în puterea de a transforma anamneza în act poetic, de a folosi efigia tatălui dincolo de amintirea dureroasă și tristă, în replica stenică, autofondatoare. Imaginile masculine, reactivate, structurează autodefinirea sinelui; experiențe, amintiri, momente evocatorii acompaniază realitatea imediată a egoului, antrenând reacții potențate care parcurg o hartă a sentimentelor dozate atent, cu maximă luciditate, antrenate, stăpânite, ajustate să atingă atât copilăria, cât și criticismul, atât natura ludică a sinelui, cât și cinismul în fața realității. Durerea se analgează treptat, prin antrenament zilnic: „cînd oamenii nu mai vor nimic/ de la tine nu-ți/ mai răspund nu te caută// cu timpul vei uita mărunțișurile/ vei accepta să fii lovit peste tibie/ cu cît mai des cu atît mai bine// durerea eliberează de vise/ noaptea nu mai lua somnifere/ lasă-mă să-ți vorbesc/ cât pentru cinci ani de muțenie// vei putea după aceea/ să mă atingi te vei face bine/ lucrăm la asta/ voi avea răbdare/ îți spun// voi/ avea/ răbdare”. Poemul care a dat titlul volumului conține întreaga filosofie a vieții & a poeziei ca exerciții cotidiene de renunțare, dar și de recuperare de sine. Cu tonalități tranșante, uneori grave, alteori ironice, poeta se proiectează prin alterități și ipseități ale vocii care nu pierd legătura cu sinele, ci le regrupează pe toate acele instanțe ale propriei conștiințe hiperlucide, precum în *felicitări & suveniruri*. Progresiv, dominantă minoră se acutizează în prima secțiune a volumului, *cei care pleacă și cei ce rămân*: regretul, tristețea, nostalgia revin cu accente tot mai puternice, grevate pe o frazare poetică dramatică, precum în poemul ce preia ca prim vers al fiecărei

strofe un citat din romanul *Iuda* de Amos Oz: „aproape fiecare dintre noi își alege în secret alt tată/ și senzația de liniște a unei asemenea alegeri/ despre care nu e bine să vorbești/ obiceiul de a te vizita câteva zile pe săptămână/ apoi lunga plecare urmând să vă auziți la telefon/ sentimentul că noi creștem și uităm/ numele mamei, prezența bunicilor,/ imaginea unei fetițe frumoase cu o familie/ destrămată și părinți bolnavi și gândul că// aproape fiecare dintre noi își alege în secret alt tată (...)”.

Controlând mereu cu acuitate aparatura de filtrare a stărilor și sentimentelor care înregistrează fragilitatea copilei, a adolescentei, a tinerei femei, Ioana Zenaida Rotariu măsoară prin condeiul iute și dur al propriilor poeme „distanța obscenă dintre blândețe și autocontrol”, distanța dintre poemul ca oglindă a eului ultragiat și masca maturizării, a detașării reci, a unei regresii în experiențele altora pentru a se salva de sine (precum în secvența *cei mai buni înotători se îneacă*). Expertiza acestei secțiuni mediane este rezultanta unor constatări dure, precum cele din poemele „blues de buturugă” sau „războiul zulușilor”, dovedind că poeta surprinde lumea interioară, dar și realitatea exterioară în liminaritatea lor, la intersecția autenticității autobiograficului cu viziunea detașat-ironică, prin exersarea gradului zero al scriiturii, fără ornamente, fără sofisticata dicțiune a ideilor, căci acestea „sunt materiale radioactive periculoase mai bine/ te ferești decât să încerci să repari dezastre”. Dacă autocontrolul și autoironia se caută pe sine și se îngemănează, acest lucru face din poeme validarea unei autenticități poetice pe care tranzitivitatea mesajului nu o exhibă, ci o construiește și o reconstruiește precum în muzică tema cu variațiuni. Poeta surprinde adesea „pelicula fină dintre ceea ce suntem în lume/ și ceea ce suntem când dormim/ procesul cunoașterii la fel de anevoios/ ca diversificarea la copii în primele zile/ te așezi frumos în scaunul și aștepti să vină/ cineva cu lingurița să te învețe să-ți cunoști limitele”.

Ultima secțiune a volumului, *viață amară*, nu aduce modificări de fond în universul poematic, dar accentuează notele feministe, dilemele, ruptura. „Nostalgia viitorului” și „previziuni astrale” nu fac altceva decât să recapituleze tema volumului, reamintind cu gravitate constatarea poetei: „mutilarea femeii începe în tinerețe/ și nu se termină niciodată”, iar revenirea imaginii paterne redeschide, cu fiecare nou poem, rana. Ioana Zenaida Rotariu este conștientă de acest lucru și iterativ cucerește noi formule de expresivitate care condensează lirismul de la sentimental-dramatic la reprobator-ironic, cinic, autoironic: „șterg ecranul telefonului doar ca să pot vedea mai bine/ o poză cu tine/

solidaritatea funcționează doar că nu la specia noastră/ cele mai simple gesturi expuse devin indecente”.

Volumul de debut al Ioanei Zenaida Rotariu se poate citi și ca un jurnal, însă jocurile antifrazice ale poetei dovedesc o scriitură elaborată, matură, în care orașul, strada, lumea noastră a tuturor, iluziile autorealizării, proiectele, amintirile personale și percepția celorlalți despre sine devin doar unghiurile din care sinele se coagulează și se eliberează caledoscopic într-o imagine fermă după ce a parcurs tot traseul. Odată asumată, lecția aduce în final coerența experienței maturizării, cicatrizarea rănilor, iar poemul, ca întemeiere a sinelui și de sine, capătă semnificație și se autovalidează ontologic: „folosește-te inteligent de ceea ce știi/ arată că știi mai puțin/ și nu da prea mult/ laboratoarele de nostalgie/ ne studiază comportamentul/ și fricile/ scanează codul qr al încrederii/ și nu-l arăta nimănui”.

Volumul lui Rareș Călugăr pornește din aceeași reactivitate la exterior, dar îmbracă altă haină a sentimentelor. Dacă Ioana Zenaida Rotariu, pe de-o parte, alege poemul scurt, limpede, aproape denudând expresia, denunțând ireverențele, crizele, stările disconfortante ale interiorității, Rareș Călugăr, pe de altă parte, construiește un labirint poetic-retoric pentru care livrescul este haina cea mai potrivită, ajustată la inflexiunile modernismului, cu accente violente, rimbaldiene, cu dedicații către instanța satanică, Schinduf: „Dracu’ [ce] e în continuare același proteiform sintetic pe care în Renaștere l-am botezat Schinduf. Nu are nicio legătură cu aromaterapia. E doar schinguierea plină de năduf”. Efluvii poetice ludic-livresci capătă rezonanțele râsului grotesc, schinguiind moravuri, bagatelizând măștile, mōdele, spoiala (v. XLIV). Poetul cultivă de la început până la final, cu interstii ale unei explorări onirice în spațiul burgului medieval, o poetică autoreflexivă, conștientă de propriul său periplu cultural, dotat cu referințe ale căror origini le pierdem urma. De la literatură la pictură, de la botanică la arhitectură, limbajul poetic și reveriile susținute de acesta îl fac pe Rareș Călugăr un ghid perfect pentru plonjonul în realități alternative, transferul și revenirea la realitatea prezentului lecturii sunt uneori dureroase, căci conștientizăm, odată cu autorul, episodicele căderi/ reveniri, vanitatea și vacuitatea lumii contemporane, expusă realităților surogat: „Schinduf îmi spune că vorbesc tâmpenii și că acum e la modă să-ți dai în vileag zeii doar dacă sunt ceva trupă de nișă, ceva autor obscur, ceva model de telefon care te șterge și la fund, ceva hobby de corporatist pentru care să îți toci tot salariul. Ceva oricum cool și modern și-n orice caz nu materia primă. Chiar și în cazul în care ești o casă istorică și scrii poezie” (p. 109).

Explorările lui Rareș Călugăr par să deruleze un traseu labirintic, fără scop, fără o comunitate, *personaele*, deși prezente, nu articulează socialitatea unei comunități anunțate doar peisagistic, burgul medieval flamand coexistă cu cel transilvan, originile nominale definite prin prezențele

umane sunt în stranițetea lor rezonanțe și modulații sonore ale singurătății peregrinului ce vine parcă din altă lume. Lucrețiu Mozeș este călătorul perpetuu, căutător, explorator, psalmist, recuperator al verbului cu dicțiuni stranii, care vin atât pe filiera paralelismelor iudaice davidiene (XIV), cât și pe cea popular-ludică, a recitativelor, sau pe cea cultă, modernist-europeană, din resorturile iluminărilor rimbaldiene. Dincolo de reflexivitatea poetică, de melosul orfic, mistic al psalmistului, poetul actualizează ritmuri care instrumentează o adevărată „arheologie a nostalgiei și a revoltei cumpătate care atâră greu pe suflet, incomodându-l cu multe întrebări și îndemnându-l să facă inventarul amănunțit al tuturor relicvelor care încă nu s-au topit” (XX). Poeme de o frumusețe incantatorie amintesc dezideratele unui limbaj care să recupereze sonorități stranii, idealul de frumusețe reactualizat pare să fie o replică ancorată cu un pas în realitatea autobiografică, iar cu doi îndărăt, în tradiția culturală autentică, de care Harold Bloom spunea că este a frumuseții ca stranițete. De acest ideal nu se dezice tânărul poet, v. XV sau XVII, sau XXXIV, de scriitură autoreferențială, cu o autoironică semnătură poetico-picturală, plină de fascinația reveriilor culturale: „Eu eram musca din pânza lui Bonnacroy. Galopam și galopam și rupeam pământul sau, mai bine zis, dislocam pavajul din piatră cubică, doar-doar reușeam să scap din pânză, să ajung în livezi, în grădinile formale”. Ieșirea din această reverie coșmarescă a exploratorului se face în aceeași notă ludică: „Scârbit, m-am dat în spate câțiva pași și atunci m-am lovit cu călcâiul de fața interioară a pânzei tabloului tău, al celui sau celei care scrie asta” (p. 80). Picturalitatea scrisului semnat de Rareș Călugăr, în jucata modestie a *ițelor amestecate pe spatele goblenului*, face ca poemul său să devină un inteligent palimpsest, desenul din covorul cultural ekphrastic ilustrat nu doar în acest poem, ci o explicare fascinatorie a minții de a-și verifica limitele, de a forța granițele imaginarului, de a regăsi salvarea în alambicurile fantastice ale inteligenței.

Dicțiuni poetice ambivalente, complementare, una a reduției cotidianului la flash-uri individualiste, alta expandând viziuni, proiecții ale anamnezei culturale ca supapă a regăsirii prin *alter*, poeticile propuse de Ioana Zenaida Rotariu și de Rareș Călugăr demonstrează că pandemia a adus și altfel de roade. Internalizând frica, angoasa, renunțarea, limitarea, singurătatea, restricțiile, a declanșat un extraordinar mecanism imaginativ compensatoriu: 80 de manuscrise care au fost depuse anul trecut pentru concursul de debut în poezie *Alexandru Mușina*, din care cele două câștigătoare confirmă valoarea școlii de la Brașov.

*Ioana Zenaida Rotariu, *Cei cinci ani de muțenie*, Editura Tracus Arte, București, 2021.

*Rareș Călugăr, *Sanguinar*, Editura Tracus Arte, București, 2021.